

Dávidházy Gábor

davidhazy.gabor@gmail.com

MUNKABALESETEK ALAKULÁSA AZ EURÓPAI UNIÓS CSATLAKOZÁST KÖVETŐEN

Absztrakt

A munkavédelem, más szóval a munkát végző ember védelme - függetlenül az ország államformájától - minden nemzet számára kiemelkedő fontosságú. Azt is mondhatjuk, hogy minden társadalom elemi érdeke a munkavállalók védelme. Nincs ez másként az Európai Unióban és Magyarországon sem. Az Európai Unió elődjét, az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Római Szerződés (1957), már kinyilvánítja a munkakörnyezet javításának az igényét, a munkavállalók egészségének és biztonságának a fontosságát, a munkahelyi balesetek és foglalkozási megbetegedések megelőzését. Az, hogy egy országban hol tart a munkavédelem, milyen a törvényi szabályozottság és annak betartása, az adott ország versenyképességét is befolyásolja. Ez a tény arra sarkalja az egyes országok kormányait, így Magyarországot is, hogy védje a munkavállalók életét, testi épségét, mert az emberi élet a legdrágább.

For all nations, the health and safety, in other words, the protection of working people - independently of the government of the country - is high of priority. As it was that the basic interest of all society is to protect workers. It's no different in the European Union and Hungary, either. The Treaty of Rome (1957) has declared the need to improve the working environment, the importance of employee health and safety and the prevention of occupational accidents and diseases. The fact that in a country where does the labour safety, what kind of regulation and its compliance with the laws of a country's competitiveness is also affected. This fact actuates the national governments, including Hungary, to protect workers' lives and physical integrity, because human life is the most expensive.

Kulcsszavak: munkabaleset, munkavédelem, halálos munkabaleset, építőipar ~ work accident, labour safety, fatal work accident, building industry

Az állam feladatai

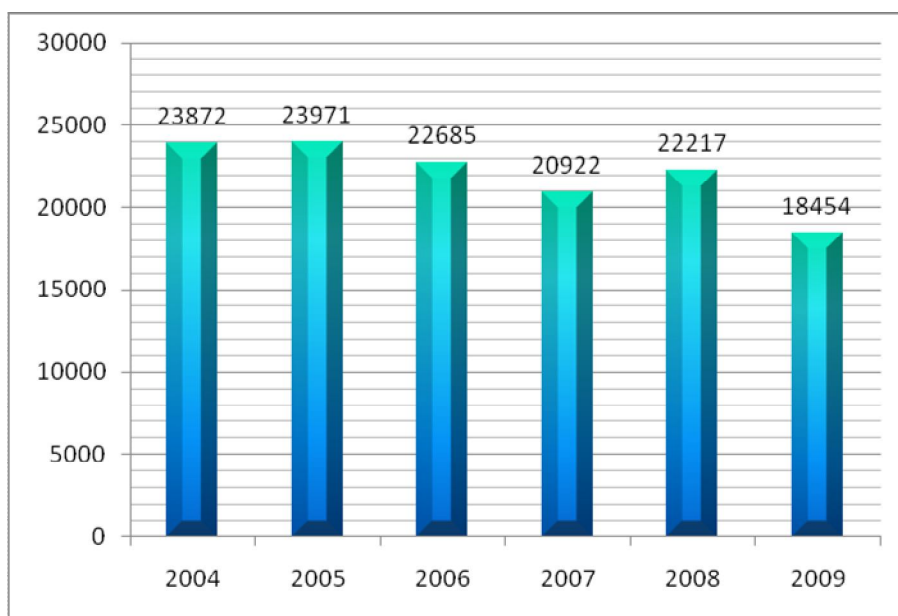
Az állam feladata megteremteni a munkavédelemmel kapcsolatos jogi háttérrel és ellenőrző rendszert, a munkáltató és munkavállaló elemi érdeke, hogy megteremtse a biztonságos munkavégzés feltételeit, és elkerülje a munkahelyi balesetek bekövetkezését. A munkahelyi baleseteknek jelentős az egyénre, a munkáltatóra, és a nemzetgazdaságra gyakorolt hatása, ezért a vonatkozó törvényi szabályozás betartása és betartatása kiemelt fontosságú. Gondoljunk csak a munkából kiesett munkavállaló jövedelmi viszonyainak romlására, a kiesett munkavállaló helyettesítésére, az orvosi ellátás költségeire! Ahogy az országok megítélését, a munkáltatókét is rontja a szabályozás és ellenőrzés hiánya, a bekövetkezett balesetek nagy száma. Az ipar az a nemzetgazdasági ág, ahol a legtöbb baleset bekövetkezik. Az is igaz, hogy az ipar foglalkoztatja a legtöbb munkavállalót, de az egy főre eső baleseteket tekintve is az ipar vezet. Sajnos, az építőipar jegyzi a legtöbb bekövetkezett halálos balesetet. [1] [6]

Munkabalesetek alakulása hazánkban

Hazánkban évek óta nem mutat jelentős csökkenést a munkahelyi balesetek száma, holott a munkabiztonsági ellenőrzések évről-évre egyre szigorúbbak. Egy év alatt megkétszereződött a kirótt bírság, az ellenőrzött cégek 90 százalékánál tártak fel a hatóságok valamilyen szabálytalanságot. Az építőiparban jellemzően az instabil állványzatok, a dúcolatlan árkok, a feldolgozóiparban a szabálytalanul használt gépek okoznak súlyos baleseteket. A kis cégek a munkavédelmen spórolnak, pedig a kiadások sokszorosán megtérülnének. Az ellenőrzésekre szükség is van, mert a foglalkoztatók nagy többsége még most sem tartja be a munkabiztonsággal kapcsolatos szabályokat. [9]

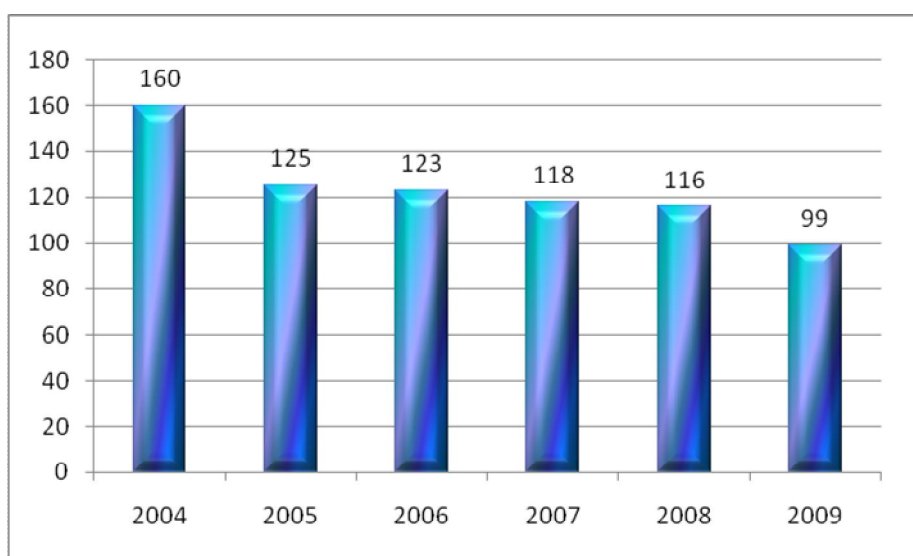
Tavaly 60 munkabaleset történt naponta, melyek közül minden harmadik nap volt egy halálos kimenetelű. Összesen 18 454 dolgozó - 12 227 férfi - szenvedett el balesetet munkahelyén, ebből 99 végződött halállal. A felügyelők 2009-ben több mint 20 ezer ellenőrzést végeztek és a vállalkozások több mint 90 százalékánál találtak valamilyen szabálytalanságot. A kiszabott bírság összege meghaladta az 1,28 milliárd forintot. [9]

Ez az összeg közel a duplája a 2005-ben kiszabott bírságoknak, az emelkedés okai viszont nem a szabálytalanságok növekedésében, hanem az ellenőrzési módszer módosításában keresendők. 2006 óta a felügyelők fűként a súlyos jogsértések feltárását helyezték előtérbe, amik magasabb bírsággal járnak. Úgy tűnik, a több milliós bírságoknak sem volt elrettentő hatása. Néhány százalékos eltéréssel minden évben ugyanannyi munkabaleset történik. [9]

1. ábra. Munkabalesetek évenkénti bontásban¹

A halállal végződő munkabaleseteknél tapasztalható némi csökkenés. Ez a csökkenés azonban elmarad a várakozásoktól.

2. ábra. Halálos munkabalesetek évenkénti bontásban²

A munkabiztonságot tekintve meglehetősen rossz állapotok uralkodnak a magyar cégeknél. A munkáltatók egyáltalán nem tartják be a szabályokat, és ez nemcsak az építőiparban, hanem az irodai munkahelyeken is így van. A munkaadónak minden munkakörre kockázatértékelést kell készíttetnie munkavédelmi szakemberrel a munka során felmerülő veszélyekről, azok megelőzéséről, a jogszabályi előírások betartásáról. [9]

¹ Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség Statisztikája alapján saját szerkesztésű diagram

² Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség Statisztikája alapján saját szerkesztésű diagram

Mi is a kockázatértékelés?

Az Európa Uniós csatlakozásunkat megelőző jogharmonizációs folyamat kapcsán került előtérbe a kockázatértékelés fogalma. Az Európai Munkavédelmi Ügynökség más néven, Európai Munkabiztonsági és Foglalkozás Egészségügyi Hivatal a 89/391 –es számú keretirányelv alapján végzi az Európai Uniós tagállamokban a kockázatértékelés koordinálását. A fenti irányelv alapján került a magyar Munkavédelmi Törvénybe is a kockázatértékelés fogalma. A kockázatértékelés, mint a munkáltató első, legáltalánosabb, legfontosabb, további intézkedéseket megalapozó munkavédelmi feladata. Napjainkra különös fontossággal bír.

A fent említett irányelv előírja, hogy a munkáltató köteles értékelni a munkavállalók biztonságát és egészségét veszélyeztető kockázatokat. A kockázatértékelés, e szerint az európai megközelítés szerint, a munkahelyi balesetek megelőzésének és csökkentésének a kulcsfontosságú eleme.

Kockázatértékelést csak munkavédelmi, munkaegészségügyi szakképesítéssel rendelkező személy végezhet, ezért munkabiztonsági, munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül. Mivel a kockázatértékelés munkabiztonsági szaktevékenység, a folyamatba be kell vonni a munkavállalót, ha van a munkavédelmi képviselőt, és ha szükséges a foglalkozás-egészségügyi szolgálatot is.

A munkavállalók bevonása nagyon sok rejtett veszélyforrást hozhat felszínre, hisz az értékelés célja a konkrét helyzet feltérképezése a munkahelyeken. A kockázatértékelés során fel kell térképezni a veszélyeket, veszélyforrásokat és azonosítani kell magukat a veszélyeztetetteket is. Értékelni kell a kockázatokat, meg kell határozni a szükséges intézkedéseket, rendelkezni kell az ellenőrzésről és a rendszeres felülvizsgálatról. A beazonosított veszélyeket, veszélyforrásokat a feltérképezett munkafolyamatot, technológiát az alkalmazott munkamódszereket mind-mind írásban kell rögzíteni. A kockázatértékelés dokumentumait 5 évig meg kell őrizni. Ami a kockázatok mennyiségi és minőségi értékelését illeti, mérlegelni kell minden veszélyforrás súlyosságát, akár az esetlegesen okozható kár mértéke és kiterjedése, akár a veszélynek kitett emberek számát illetően. [8]

Az értékelésnél többféle kategóriát felállíthatunk, például:

- az esetleges károsodás jellege szerint
- az esetleges károsodás súlyossága szerint
- a veszély bekövetkezésének valószínűsége szerint
- a kockázattal érintett személyek száma szerint, stb.

Az értékelés alapján a munkáltató döntési felelőssége, hogy a feltárt helyzet kielégíti-e az előírt munkavédelmi szabályok követelményeit, vagy további intézkedésekre van szükség, a megelőzés illetve a kockázatok csökkentése érdekében. A munkáltatók kockázatértékeléssel összefüggő kötelezettségei szerint lehetőleg el kell érni a kockázatok teljes mértékű kizárását, ha ez nem lehetséges a csökkentését. A munkáltatónak arra kell törekednie, hogy a veszélyforrásokat keletkezési helyükön szüntesse meg, újabb veszélyforrások keletkezése nélkül. [3]

Problémák az építőiparban

Sajnos a forráshiány nagyon nagy probléma, még azok a munkáltatók is, akik elvégzik a kockázatértékelést - és annak belső tartalma is van, elkészítésénél nem csak a törvényi kötelezettség kipipálása volt a cél - spórolnak a szükséges intézkedések megtételével. Az OMMF Észak-magyarországi Munkavédelmi Felügyelőségének munkatársával beszélve

megtudtam, hogy főleg a kis és közepes építőipari vállalkozások esetében tragikus a helyzet. Ott található leginkább a munkabaleseteknek és foglalkozási megbetegedéseknek kitett dolgozók. Ezek azok a gazdálkodó egységek, ahol a pénzsűke miatt legtöbbet spórolnak a munkavédelmi kiadásokon. Ez a taktika nagyon rossz, mert egyes becslések szerint minden egyes munkavédelemre fordított forint 6-7 szerese megtérül. Akkor, amikor az építőipar vezeti a halálozási listát a munkavállalók és munkáltatók gondolkodását nagyon meg kellene változtatni, hisz az emberi élettől semmi sincs fontosabb és ez pénzbe nem is mérhető.

Ezek a vállalkozások általában az építőiparban bevett gyakorlatként alkalmazott többlépcsős alvállalkozói rendszer alsó harmadában található. A munkát megszerző fővállalkozó konkrét kivitelezést általában nem végez, azt egy alvállalkozói láncsal végezteti, sokszor a lánc legvégén lévő legolcsóbb ajánlatot tevővel. Ez utóbbi pedig, kizárólag úgy nyerheti el a munkát, ha olcsó munkaerőt alkalmaz a legelemibb munkavédelmi szabályok betartása nélkül. Az iparágban igen magas, egyes becslések szerint a 20-30%-ot is eléri a feketemunka, ahol a munkavédelmi előírások nem is értelmezettek. [4]

Nap-mint nap hallunk tönkrement vállalkozásokról, akik alvállalkozók voltak egy nagyobb beruházásnál, és nem kapták meg a munkájuk ellenértékét. Ezek a kevés tőkével rendelkező cégek hosszú távon nem képesek megfinanszírozni az agyag és bérköltséget. Mi az, amin legelőször spórolnak? Igen a munkavédelemre fordított költségeken.

Másik nagy probléma az építőiparba a beruházások jelentős csökkenése, ami arra készteti a vállalkozásokat, hogy egymás alá licitáljanak egy-egy munka megszerzéséért. Így aztán gyakran az önköltséget sem fedezi az elvégzett munka ellenértéke. Persze jön az ügyeskedés, aminek megint a munkavédelmi költségek csökkentése sokszor teljes megszűnése a következménye.

A fentiekből következik, hogy a munkáltatók az olcsó munkaerőt keresik, akik sokszor alul képzettek, de nem ritka az építőipari képzettség nélkül alkalmazott munkavállaló sem. Ezek a munkavállalók, - még ha oktatják is őket a helyes, biztonságos munkavégzésre - sem tartják be a munkavédelmi szabályokat. Sokszor, még ha van, sem használják az egyéni védőeszközöket. Nem is beszélve a segédmunkásokról, akiket döntő többségében nem hivatalosan alkalmaznak. Náluk aztán még nehezebb munkafegyelemről beszélni.

A bekövetkezett munkabaleseteknél nem ritka a sérült alkoholos befolyásoltsága, ami arra enged következtetni, hogy az építőiparban dolgozók nem ritkán enyhítik szomjukat alkohol tartalmú italokkal. Ilyenkor pedig, a figyelem lankad, a dolgozó bátrabban tesz meggondolatlan mozdulatokat, pedig a reakció idő ilyenkor jelentősen is megnőhet.

Komoly veszélyforrás az is, hogy az építőiparban nagyon sokféle munkaeszköz található, egyre több az elektromos működésű nagy teljesítményű gép, amit nem mindig ismer tökéletesen a kezelője. Az elektromos áram önmagában is nagyon komoly veszélyforrás, gondoljunk csak a nagy sebességgel forgó alkatrészekre. Elég egy védőburkolat hiánya és már kész is a baj. A korábban részletezett nagyfokú forráshiányból következik, hogy sokszor, ha van is nem megfelelő a védőeszköz. A már meghibásodott, elkopott védőeszköz nem biztosítja a megfelelő védelmet akkor sem, ha a munkavállaló azt lelkiismeretesen használja. Ha használja, mert sok olyan építkezést láttam ahol a legelemibb egyéni védőeszköz nélkül dolgoztak. Ez a 18. ábrán jól látható. [2]

Persze az, hogy munka közben nem volt a dolgozókon, lehet azért, mert ugyan biztosított neki a munkáltató, de nem vette fel, de lehet azért is, mert nem is kapott. A megfelelő védőeszköz viselése legtöbbször rontja a munkavállalók komfort érzetét, ezért nélküle dolgoznak kockáztatva mások és saját testi épségét.

3. ábra. Egyéni védőeszköz nélküli munkavégzés³

Az építőipar az a terület, ahol a munkavállalók nagyon gyakran végzik munkájukat más munkaterületen. Az iparág jellemzője az ideiglenes munkahelyi környezet, és a változó munkahely. Ezért a jó munkaszervezésnek igen nagy a jelentősége. A változó munkahely mellett a munkavállalókat a változó hőmérséklet is komolyan sújtja. Gondoljunk a nyári melegben, téli hidegben, esőben, hóban végzett munkára.

A sok és súlyos munkabaleset, az építkezéseken uralkodó szervezetlenség mára olyan szintet ért el, hogy lasszóval kell keresni a jó szakembereket. Szinte minden építőipari szakmában hiány van szakmunkásokból, legyen az, az ország bármely területe.

A bekövetkezett balesetek súlyosságuk okán sok kieső munkanapot vonzanak maguk után, amit Társadalombiztosítási ellátásként kell megfizetni a sérültnek, nem beszélve a munkaképtelenség idejére felvett munkavállaló bérééről.

A fentiekben részletezett okokból mind az államnak, mind a munkáltatónak, mind a munkavállalónak elemi érdeke, hogy az építőipari baleseteket és azok kimenetelét kedvezően befolyásoljuk.

Erre egy ilyen szerteágazó iparágban mint az építőipar nagyon nehéz csodaszert találni, amiből a munka és egészség biztonság ugrás szerűen javul. Mutatkozik némi előrelépés, de továbbra is sok a szabálytalanság és a hiányosság.

Felhasznált irodalom

1. Nemeskey Károly: A munkavédelem irányítása az Európai Unióban és Magyarországon, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2004.
2. Galló Sándor - Nemeskey Károly - dr. Varga László: Munkabalesetek kezelése, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2000.
3. Dr. Walz Géza - Nemeskey Károly – Dr. Varga László: A kockázatkezelés alapkérdései a munkavédelemben, Novorg Kiadó, Budapest, 1997.

---

³ Készítette: Bujdos Tibor Mobil újságíró

4. Varga István: Munkavédelemről építőiparosoknak, Vargahír Bt., Budapest 2008.
5. 1993. évi XCIII. törvény - A munkavédelemről
6. 1992. évi XXII. törvény - A munka törvénykönyvéről
7. 5/1993. (12.26) MüM rendelet munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról
8. A munkavédelmi felügyelet együttes útmutatása a munkahelyi kockázatértékelés végrehajtásához
http://www.ommf.gov.hu/index.html?akt_menu=221 (letöltve 2010.11.27.)
9. Munkabaleseti statisztika http://www.ommf.gov.hu/index.php?akt_menu=223
(letöltve 2010.11.27.)